

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ

Актуальні Проблеми Економіки

НАУКОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ЖУРНАЛ

№8(134)
2012

Заснований у 2000 році. Виходить щомісяця.
Індекс журналу в каталозі передплатних видань України — 21842
Свідчення про реєстрацію КВ № 16096-4568ПР від 21.12.2009

УДК 330 Журнал внесено в оновлений перелік фахових видань з економічних наук
(підстава: Постанова ВАК України № 1—05/04 від 14.10.2009)

ISSN 1993-6788 Журнал 1 березня 2007 року зареєстровано в Міжнародному центрі періодичних видань
(ISSN International Centre, м. Париж).

Журнал зареєстровано та проіндексовано у таких міжнародних каталогах та базах даних:

Thomson Reuters Scientific — з липня 2008 року;

SciVerse Scopus — з жовтня 2009 року;

Index Copernicus — з січня 2010 року;

EBSCOhost та Ulrich's Periodicals Directory — з 2011 року.

Засновник і видавець: ВНЗ «Національна академія управління»
Україна, 01011, Київ, вул. Панаса Мирного, 26
Голова редакційно-видавничої ради **С.А. Єрохін**
Свідчення суб'єкта видавничої справи ДК № 1824 від 2.06.2004

Редакційна колегія:

Єрмошенко Микола Миколайович

- **головний редактор**
доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
- **заступник головного редактора**
доктор економічних наук, доцент
- Ph.D (Finance), Asst. Prof. (Королівство Бахрейн)
- доктор економічних наук, професор
- кандидат економічних наук, доцент, PhD (Польща)
- доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
- доктор економічних наук, професор
- доктор економічних наук, професор
- доктор економічних наук, професор
- доктор економічних наук, професор,
заслужений працівник освіти України
- доктор економічних наук, професор
- доктор юридичних наук, професор
- доктор фізико-математичних наук, професор
- доктор економічних наук, професор
- кандидат економічних наук, доктор
математичних наук, професор (Литва)
- кандидат економічних наук, професор
- доктор економічних наук, професор
- доктор економічних наук, професор
- доктор економічних наук, професор
- доктор технічних наук, професор (Литва)
- доктор економічних наук, старший науковий співробітник
- доктор економічних наук, професор

Сунцова Олеся Олександрівна

Актан Бора
Базиліук Антоніна Василівна
Білан Юрій
Будкін Віктор Сергійович

Бурлака Григорій Григорович
Герасименко Сергій Сергійович
Гончаров Юрій Вікторович
Дорофійенко В'ячеслав Володимирович

Єрохін Сергій Аркадійович
Козаченко Іван Петрович
Лопатін Олексій Костянтинович
Міщенко Володимир Іванович
Подвезько Валентин Степанович

Сахаров Вадим Євгенович
Сопко Василь Васильович
Супрун Василь Павлович
Турскіс Зенонас Адомович
Шелудько Наталія Михайлівна
Шнипко Олександр Сергійович

Адреса редакції: Україна, 01011, Київ, вул. Панаса Мирного, 26, к.к. 401, 406
Тел., факс (044) 280-80-56; 288-94-98; 254-31-96
E-mail: eco@nam.kiev.ua; http://eco-science.net
Секретар редакції **О.О. Кривонос**
Комп'ютерний набір та верстка **О.О. Кривонос, І.В. Цаплюк**
Літературна редакція **Н.М. Железняк, О.М. Семенюк**
Коректор **Д.М. Прохорова**

Рекомендовано до друку вченою радою ВНЗ «Національна академія управління» (протокол №6 від 7.06.2012 р.)

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв, назв підприємств, організацій, установ та іншої інформації несуть автори статей.
Висловлені у цих статтях думки можуть не збігатися з точкою зору редакційної колегії і не покладають на неї ніяких зобов'язань.

Передруки і переклади дозволяються лише за згодою автора та редакції.
Відповідальність за зміст рекламних оголошень несе рекламодавець.

Підписано до друку 10.08.2012. Обл.-вид. арк. 34,1. Ум. друк. арк. 32,1. Замовлення № 161.
Папір офсетний. Друк офсетний. Наклад 1000 прим. Формат 70х100 1/16.

Віддруковано у ТОВ «Лазурит-Поліграф», 01042, м. Київ, вул. Леваневського, 8/7.
Свідчення суб'єкта видавничої справи ДК № 3133 від 17.03.2008.

Актуальні Проблеми Економіки

НАУКОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ЖУРНАЛ

№8(134) 2012

З М І С Т

Інформаційне повідомлення про проведення XI-го міжнародного наукового семінару «Сучасні проблеми інформатики в управлінні, економіці, освіті та екології»	8
--	---

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

Зінченко В.В. Фізична економіка як модель управління конкурентним плануванням максимальної ефективності	10
Ильченко С.В. Информатизация транспорта в обществе знаний	18
Краснокутська Н.С. Концепція ціннісно-орієнтованого управління потенціалом підприємства	23
Кушнерик В.В. Вплив глобалізації на розвиток науково-технічної революції	30
Мельник Л.Г. Особенности и движущие силы самоорганизации экономических систем	35
Мельник Т.О. Економіка України в період незалежності: втрати, прорахунки і перспективи розвитку	42
Скворцов І.Б., Скворцов Д.І. Економфізика як метод пізнання економічних явищ і процесів	50
Сотник І.М. Тенденції і проблеми управління дематеріалізацією виробництва й споживання	62
Щирська О.В. Економічна сутність і бухгалтерське визначення амортизації	68

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Леонов С.В., Васильєва Т.А., Циганюк Д.І. Формалізація функціональних обмежень діяльності інститутів спільного інвестування на основі порівняльного аналізу фінансових ринків країн групи FM СЕЕС	75
Хаустов В.К. Актуальність формування науково-технологічних кластерів в Україні та Росії	86

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Бурлака В.Г. Энергоэффективность как составляющая конкурентоспособности Украины	99
Гранкін О.О. Тенденції і перспективи розвитку ринку гумових пневматичних шин в Україні	110
Елецких С.Я. Функционирование и развитие промышленного и машиностроительного комплексов Украины в предкризисный период	116
Сазонень І.Л. Перспективи реалізації інвестиційного проекту з метою розвитку вугільної галузі України	131
Сунцова О.О. Методологічні засади оцінювання ефективності макроекономічного регулювання розвитку національного господарства	139
Тарасюк О.Б., Кас'янова О.О. Державний резерв як складова системи продовольчої безпеки України	146

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Аммарі А.О. Класифікація стейкхолдерів на основі взаємних очікувань	150
Власова Н.О., Чорна М.В., Михайлова О.В. Чинники формування оборотних активів підприємств роздрібної торгівлі	156
Загорняк Н.Б. Споживацька цінність у системі управління організацією: компас для нової реальності у боротьбі за ринкові можливості	164
Картузов Є.П. Визначення фінансової безпеки підприємства: поняття, зміст, значення і функціональні аспекти	172
Кузьмін О.Є., Мельник О.Г., Панасенко Д.А. Чинники формування конкурентоспроможності підприємств на ринку озброєння	182

Актуальні Проблеми Економіки

НАУКОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ЖУРНАЛ

№8(134) 2012

З М І С Т

Сасико С.Г. Методичні підходи до формування амортизаційної політики машинобудівних підприємств	192
Ситник Й.С. Концептуальні засади інтелектуалізації систем менеджменту підприємства	198
Сіменко І.В., Романиук М.К. Сутність і основні складові управлінського потенціалу суб'єкта господарювання	209
Фарафонова Н.В. Основні чинники впливу на конкурентоспроможність підприємств в умовах глобалізації	219
Цюгла О.О. Капітальне будівництво як метод матеріально-технічної реалізації диверсифікації діяльності підприємства	226
РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА	
Козлова Л.В. Міське самоврядування як фактор соціально-економічного розвитку регіону	231
ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	
Грищенко І.М., Данилкович А.Г., Тарасенко І.О. Методологічні положення екоорієнтованого розвитку підприємств легкої промисловості	238
ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ	
Воробець Т.І. Сутність фінансових ризиків на фондовому ринку	253
Грищенко А.І. Концепція економічного капіталу банку: практичні аспекти застосування	258
Кравчук І.С. Особливості емісії та обігу електронних грошей в Україні	263
Шірінян Л.В. Адресне мікрострахування	272
МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ	
Кучерова Ю.К. Імовірнісна порівняльна методика розрахунку продажної спроможності товарів різних груп	279
Левченко Н.В., Огліх В.В. Методи оцінювання інвестиційної привабливості сільського господарства регіонів України в контексті стратегічного планування	285
Сазоньєв О.М. Стратегії інформатизації соціально-економічного розвитку країни	294
НОВИНИ ЗАРУБІЖНОЇ НАУКИ	
Акрам М. Аналіз зв'язку обмінного курсу валют і прямих іноземних інвестицій в розвинених країнах і країнах, що розвиваються: оглядове дослідження	302
Асіф Хан М. Вплив орієнтації на внутрішній ринок на результати роботи працівників	309
Брауерс В.К.М., Балежентіс А., Балежентіс Т. Реалізація стратегії ЄС у країнах Балтії: багатокритеріальне оцінювання	317
Булайич М., Савич С., Савич Г. Аналіз конкуренції в банківському секторі Сербії	330
Вонг Сек Хін Е., Лі Л.Й., І Ч.М. Трансграничні злиття і поглинання: досвід Малайзії	339
Вукміровіч Й., Єремич В., Вукміровіч Д. До основ оцінювання соціально-економічного розвитку регіонів: за даними Сербії	350
Габор М.Р. Позиціонування бренду для товарів тривалого користування та інші змінні, що використовуються в процесі придбання румунським споживачем	357

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ

НАУКОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ЖУРНАЛ

№8(134) 2012

З М І С Т

Голоб К., Бастіч М., Пшундер І. Вплив інфляції і процентних ставок на вартість нерухомості	372
Грандов З., Вуїчич М., Сеніч В. Захист прав споживачів в Сербії і країнах Західних Балкан у порівнянні з іншими країнами ЄС	382
Дайчман С. Тест довгострокової залежності Гевеке-Портмана-Гудака: на прикладі окремих акцій на фондових ринках Словенії, Угорщини і Чеської Республіки	394
Джасра Д.М., Азам Р.І., Асіф Хан М. Вплив макроекономічних змінних на ціни акцій: вибірковий аналіз за галузями	403
Єньчжао Л., Пекна Т.В., Вей С. Прямі інвестиції китайських підприємств в Україну	413
Зиядин С. Влияние мирового глобально-экономического кризиса на состояние банковских систем	419
Пі Ц. Родинне і професійне делегування в китайських сімейних фірмах	430
Пустовойт К.С., Гитман М.Б., Столбов В.Ю. Повышение открытости производственной системы с учетом интересов внешних и внутренних потребителей	440
Руснакова М., Шолтес В. Стратегія довгого стренгла з використанням бар'єрних опціонів та її використання в хеджуванні	452
Станіч П., Чупіч М., Бар'яктаровіч Ракочевіч С. Вплив розміру ради директорів та її складу на ефективність діяльності банку: на прикладі Сербії	466
Суруджіу М.-Р., Суруджіу К., Ніка М. Фінансова політика і економічне зростання: пояснення з емпіричним аналізом	476
Тансыкбаева Г. Уровень жизни населения как критерий оценки эффективности социально-экономической политики государства	482
Тулегенова М. Альтернативный взгляд на социально-экономическую природу капитала в инновационном обществе знаний	488
Тун Дж. Вплив цінової стратегії просування на намір здійснити покупку	495
Хайжун Б., Жуй Л. Реализация экологической политики в Китае: пример провинции Шеньси	504
Хейдарі Х., Фейзі Йенжень С., Баширі С. Емпіричне дослідження впливу інфляційної невизначеності на економічне зростання Ірану	510
Шіє Х.-Ш., Ху Дж.-Л., Шеу Х.-Ц. Перехід на екологічні технології: розробка концепції системи рейтингів «зелених» готелів	521
Шайкин Д. Экономическая активность населения как индикатора развития трудового потенциала (на примере Республики Казахстан)	531
Відомості про авторів	539
У наступному номері журналу	567

NATIONAL ACADEMY OF MANAGEMENT

ACTUAL PROBLEMS OF ECONOMICS

SCIENTIFIC ECONOMIC JOURNAL

Founded in 2000. Academic monthly journal.

Subscription index in Ukraine – 21842

Registration license: KB № 16096-4568ПР, issued 21.12.2009

№8(134)
2012

УДК 330 The journal is licensed as academic, professional journal in all economic sciences
(Decision of Higher Accreditation Committee of Ukraine: № 1-05/04, issued 14.10.2009)

ISSN 1993-6788 (Since March 2007).

The journal is registered and indexed in the following international catalogues and databases:

Thomson Reuters Scientific – since July 2008;

SciVerse Scopus – since October 2009;

Index Copernicus – since January 2010;

EBSCOhost and Ulrich's Periodicals Directory – since 2011.

Founder and published:

National Academy of Management
Vul. Panasa Myrnogo, 26, 4th floor, Kyiv, 01011
Head of the Editorial Board – Serhiy Yerokhin
Publishing license: ДК № 1824, reissued 2.06.2004

Editorial Board:

Mykola Yermoshenko

- **chief editor**
Dr. Sc. (Economics), Prof., Emeritus of Sciences and Technology of Ukraine

Olesya Suntsova

- **chief editor deputy**
Dr. Sc. (Economics), Assoc. Prof.

Bora Aktan

- *Ph.D (Finance), Asst. Prof. (Kingdom of Bahrain)*

Antonina Bazylyuk

- *Dr. Sc. (Economics), Prof.*

Bilan Yuriy

- *Ph.D, Asst. Prof. (Poland)*

Viktor Budkin

- *Dr. Sc. (Economics), Prof., Emeritus of Sciences and Technology of Ukraine*

Grygoriy Burlaka

- *Dr. Sc. (Economics), Prof.*

Serhiy Gerasymenko

- *Dr. Sc. (Economics), Prof.*

Yuriy Goncharov

- *Dr. Sc. (Economics), Prof., Honorary Fellow in Education of Ukraine*

Vyacheslav Dorofienko

- *Dr. Sc. (Economics), Prof.*

Serhiy Yerokhin

- *Dr. Sc. (Law), Prof.*

Ivan Kozachenko

- *Dr. Sc. (Physics&Mathematics), Prof.*

Oleksiy Lopatin

- *Dr. Sc. (Economics), Prof.*

Volodymyr Mishchenko

- *PhD (Economics), Dr.Sc. (Mathematics),*

Valentyn Podvezko

Prof. (Lithuania)

Vadym Sakharov

- *Dr. Sc. (Economics), Prof.*

Vasyl Sopko

- *Dr. Sc. (Economics), Prof.*

Vasyl Suprun

- *Dr. Sc. (Economics), Prof.*

Zenonas Turskis

- *Dr. Sc. (Technology), Prof. (Lithuania)*

Natalia Sheludko

- *Dr. Sc. (Economics), Senior Research Fellow*

Olexandr Shnypko

- *Dr. Sc. (Economics), Prof.*

Editorial Office:

Ukraine, 01011, Kyiv, vul. Panasa Myrnogo, 26, 401–406

Tel./fax.: +(38044) 280-80-56; 288-94-98; 254-31-96

E-mail: eco@nam.kiev.ua; <http://eco-science.net>

Editorial administrative secretary – Olena Kryvonos

Computer page positioning and layout: Olena Kryvonos, Iryna Tsaplyuk

Text editing: Nelya Zheleznyak, Olena Semenyuk

Proofreading: Darina Prokhorova

Responsibility for facts, quotations, private names, enterprises and organizations titles, geographical locations etc. to be bared by the authors.

The editorial office and board do not always share the views and thoughts expressed in the articles published.

Reprints and translations are allowed on the written consent with the editorial office and the author.

Responsibility for the advertisement contents to be bared by the advertiser.

Printing facilities:

Lazurit-Poligraph, 01042, Kyiv, vul. Levanevskogo, 8/7.

Publishing license: ДК № 3133 issued 17.03.2008.

ACTUAL PROBLEMS OF ECONOMICS

SCIENTIFIC ECONOMIC JOURNAL

№8(134) 2012

CONTENTS

Information note on the XI th international scientific seminar "Contemporary problems of information science in management, economics, education and ecology"	8
--	---

ECONOMIC THEORY AND HISTORY OF ECONOMIC THOUGHT

Zinchenko V.V. Physical economy as a management model for competitive planning of maximal efficiency	10
Ilchenko S.V. Informatization of transport within knowledge society	18
Krasnokutska N.S. Concept of value-based management of enterprise potential	23
Kushneryk V.V. Impact of globalization on development of scientific and technological revolution	30
Melnyk L.G. Peculiarities and driving forces in self-organization of socioeconomic systems	35
Melnyk T.O. Ukraine's economy under independence: losses, miscalculations and development prospects	42
Skvortsov I.B., Skvortsov D.I. Econophysics as a means for understanding economic phenomena and processes	50
Sotnyk I.M. Trends and problems in management of production and consumption dematerialization	62
Shchyrska O.V. Economic essence and accounting determination of depreciation	68

WORLD ECONOMY AND INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

Leonov S.V., Vasylieva T.A., Tsyganyuk D.L. Formalization of functional limitations in functioning of co-investment funds basing on comparative analysis of financial markets within FM CEEC	75
Khaustov V.K. Actuality of establishing scientific technological clusters in Ukraine and Russia	86

NATIONAL ECONOMY AND ITS MANAGEMENT

Burlaka V.G. Energy efficiency as a constituent of Ukraine's competitiveness	99
O.O. Grankin Trends and prospects in development of rubber pneumatic tyres market in Ukraine	110
Yeletskyh S.Y. Functioning and development of industrial and machine-building complexes in Ukraine during the pre-crisis period	116
Sazonets I.L. Prospects of an investment project aimed at the development of coal sector of Ukraine	131
Suntsova A.O. Methodological grounds for efficiency evaluation of state regulation of national economy development	139
Tarasyuk O.B., Kasyanova O.O. State reserve as a constituent of Ukraine's food security system	146

ENTERPRISES ECONOMY AND MANAGEMENT

Ammari A.O. Stakeholders' classification based on mutual expectations	150
Vlasova N.O., Chorna M.V., Mykhailova O.V. Factors in formation of circulating assets at retail trade enterprises	156
Zagorniak N.B. Consumer value within business unit management system: a compass in new reality and the battle for market opportunities	164
Kartuzov Y.P. Determining the financial security of an enterprise: notion, contents, value and functional aspects	172
Kuzmin O.Y., Melnyk O.G., Panasenko D.A. Factors of enterprise competitiveness formation at the arms market	182

ACTUAL PROBLEMS OF ECONOMICS

SCIENTIFIC ECONOMIC JOURNAL

№8(134) 2012

CONTENTS

Sayenko S.G. Methodical approaches to formation of depreciation policy at machine-building enterprises	192
Sytnyk Y.S. Conceptual grounds for intellectualization of enterprise management systems	198
Simenko I.V., Romanyuk M.K. Essence and key components of managerial potential of a business entity	209
Farafonova N.V. Major factors of influence upon enterprise competitiveness under globalization	219
Tsogla O.O. Capital construction as a way of material-technical realization of diversification of enterprise activity	226
<i>PRODUCTIVE FORCES AND REGIONAL ECONOMY</i>	
Kozlova L.V. Local self-government as a factor of socioeconomic development of a region	231
<i>NATURE MANAGEMENT AND ENVIRONMENT PROTECTION</i>	
Gryshchenko I.M., Danylkovych A.G., Tarasenko I.O. Methodological grounds of eco-oriented development of light industry enterprises	238
<i>MONEY, FINANCE AND CREDIT</i>	
Vorobets T.I. The essence of financial risks at the stock market	253
Grishchenko A.I. Concept of bank's economic capital: practical aspects of application	258
Kravchuk I.S. Features of electronic money emission and circulation in Ukraine	263
Shirinyan L.V. Targeted microinsurance	272
<i>MATHEMATICAL METHODS, MODELING AND INFORMATION TECHNOLOGIES IN ECONOMICS</i>	
Kucherova Y.K. Probability comparative methodics of selling ability of commodities by product groups	279
Levchenko N.V., Oglii V.V. Estimation methods for investment attractiveness of agrarian business in Ukrainian regions in the context of strategic planning	285
Sazonets O.M. Informatization strategy for socioeconomic development of a country	294
<i>OVERSEAS SCIENCE & RESEARCH</i>	
Akram M. An analysis of relationship between exchange rate and foreign direct investment in developing and developed countries: a literature review approach to explore	302
Asif Khan M. Effects of internal market orientation on employees' work-related outcomes	309
Brauers W.K.M., Balezentis A., Balezentis T. Implementing the EU strategy in Baltic States: a multi-objective evaluation	317
Bulajic M., Savic S., Savic G. Analysis of competition in banking sector of Serbia	330
Wong Sek Khin E., Lee L.Y., Yee C.M. Cross-border mergers and acquisitions: Malaysian perspective	339
Vukmirovic J., Jeremic V., Vukmirovic D. Towards a framework for evaluating socioeconomic development of regions: Serbian perspective	350
Gabor M.R. Positioning of brand concerning durable goods and other variables used in Romanian consumers acquisition process	357

ACTUAL PROBLEMS OF ECONOMICS

SCIENTIFIC ECONOMIC JOURNAL

№8(134) 2012

CONTENTS

Golob K., Bastic M., Psunder I. Influence of inflation and interest rates on the value of real estate	372
Grandov Z., Vujicic M., Senic V. Consumer protection in Serbia and Western Balkan countries in relation to the EU	382
Dajcman S. A Geweke-Portman-Hudak test of long-range dependence: a case of individual stocks at the stock markets of Slovenia, Hungary and the Czech Republic	394
Jasra J.M., Rauf-I-Azam, Asif Khan M. Impact of macroeconomic variables on stock prices: industry level analysis	403
Yanzhao L., Pekna T.V., Wei S. Direct investments of Chinese enterprises into Ukraine	413
Ziyadin S. Effect of the world global economic crisis on the condition of banking systems	419
Pi J. Relational and professional delegation in Chinese family firms	430
Pustovoit K.S., Gitman M.B., Stolbov V.Y. Widening the openness of a manufacturing system with consideration of internal and external customers' interests	440
Rusnakova M., Soltes V. Long strangle strategy using barrier options and its application in hedging	452
Stancic P., Cupic M., Barjaktarovic Rakocevic S. Influence of board size and composition on bank performance – case of Serbia	466
Surugiu M.R., Surugiu C., Nica M. Fiscal policy and economic growth: explanation with empirical analysis	476
Tansykbaeva G. Population's living standards as a criterion for efficiency estimation of socioeconomic policy of a state	482
Tulegenova M. An alternative view on socioeconomic essence of capital within innovative society of knowledge	488
Tung J. The effect of price promotion strategy on purchase intention of customers	495
Hairong B., Rui L. Ecological policy realization in China: Shaanxi province case study	504
Heidari H., Feizi Yengjeh S., Bashiri S. An empirical investigation of the effects of inflation uncertainty on economic growth in Iran	510
Shieh H.-S., Hu J.-L., Sheu H.-J. Going green: developing a conceptual framework for the green hotel rating system	521
Shaikin D. Population's economical activity as an indicator of labour potential development (the Republic of Kazakhstan case study)	531
Information about the authors	539
In the next issue	567

Актуальні Проблеми Економіки

НАУКОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ЖУРНАЛ

ЗАПРОШУЄМО ДО СПІВРОБІТНИЦТВА

Вищий навчальний заклад «Національна академія управління» видає з 2000 року періодичний науковий економічний журнал «Актуальні проблеми економіки». Журнал визнаний ВАК України фаховим з економічних наук.

З моменту свого заснування журнал став сполучною ланкою між науковцями і практиками, які працюють у науково-дослідних закладах, вищій школі, економіці, державних установах України і зарубіжжя, між усіма тими, хто переймається проблемами розвитку економіки в ринкових умовах.

Активна участь в наукових публікаціях на шпальтах журналу сприяє розвитку фундаментальних та прикладних досліджень з усіх напрямків економічних наук, посиленню впливу економіки на вирішення правових, політичних, соціальних, екологічних та інших проблем розвитку суспільства, входженню України в міжнародні економічні союзи.

У кожному номері журналу друкуються фотографії авторів і їхні наукові інтереси.

Журнал є дуже цікавим для науковців, аспірантів, студентів, фахівців національного господарства, державних службовців.

Рубрики журналу «Актуальні проблем економіки»

☐ ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ	☐ ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
☐ СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ	☐ ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА
☐ ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ	☐ ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ
☐ ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ	☐ БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ
☐ РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА	☐ СТАТИСТИКА
	☐ МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

Періодичність видання – 12 раз на рік. Журнал видається українською, російською мовами, анотації – українською, російською і англійською мовами. Матеріали, що надходять для публікації в журналі, проходять рецензування з боку членів редакційної колегії, розглядаються та рекомендуються Вченою радою ВНЗ «Національна академія управління» до друку.

Наша адреса: 01011, м. Київ, вул. Панаса Мирного, 26.

Телефони: (044) 254-31-96, 280-80-56, 288-94-98.

Л.В. Шірінян (Науково-дослідний фінансовий інститут Академії фінансового управління Міністерства фінансів України, м. Київ, Україна)

АДРЕСНЕ МІКРОСТРАХУВАННЯ

У статті досліджено умови державної допомоги у мікростраховому захисті населення з низьким рівнем доходу. Запропоновано чашу стратифікації за доходами, п'єдестал мікрострахування з рівнями пріоритетності державного адресного мікрострахування, право вибору людиною необхідної мікрострахової послуги.

Ключові слова: мікрострахування, чаша стратифікації, п'єдестал мікрострахування, адресна допомога, рівні пріоритетності, право вибору.

Рис. 4. Літ. 11.

Л.В. Ширинян (Научно-исследовательский финансовый институт Академии финансового управления Министерства финансов Украины, г. Киев, Украина)

АДРЕСНОЕ МИКРОСТРАХОВАНИЕ

В статье исследованы условия государственной помощи в микростраховой защите населения с низким уровнем дохода. Предложены чаша стратификации по доходам, пьедестал микрострахования с уровнями приоритетности государственного адресного микрострахования, право выбора человеком необходимой микростраховой услуги.

Ключевые слова: микрострахование, чаша стратификации, пьедестал микрострахования, адресная помощь, уровни приоритетности, право выбора.

L.V. Shirinyan (Research Institute of Finance, Academy of Financial Management of the Ministry of Finance of Ukraine, Kyiv, Ukraine)

TARGETED MICROINSURANCE

The article studies the conditions for governmental support in microinsurance protection of the population group with low income. A stratification "bowl" by incomes is presented along with the microinsurance "pedestal" with certain priority levels in the state targeted microinsurance; a person's right for choosing the necessary microinsurance service is demonstrated.

Keywords: microinsurance; stratification bowl; microinsurance pedestal; targeted microinsurance; priority levels; the right of choice.

Постановка проблеми. Забезпечення стабільності соціально-економічного розвитку країни суттєво пов'язане з рівнем статку громадян. Дані засвідчують існування проблеми, пов'язаної з незадовільним соціальним захистом незалежного населення України й представників малого бізнесу [3]. Одним із шляхів розв'язання цієї проблеми може стати запровадження мікрострахування — страхування, орієнтованого на населення і підприємців з низьким рівнем доходів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні доводиться констатувати низький рівень розроблення цієї проблеми: наукових публікацій вітчизняних вчених на цю тему майже немає і теоретичний доробок поки що відсутній [11]. Проблемні питання мікрострахування, що виникали в слаборозвинених країнах світу, вивчали лише зарубіжні науковці [9; 10]. Пропозиції стосовно запровадження мікрострахування в Україні були зроблені автором цього дослідження [5].

Невирішені частини загальної проблеми. Останнім часом в Україні почали обговорювати питання, пов'язані з можливим упровадженням мікрострахування. У 2011 р. набрала чинності Постанова Кабінету Міністрів України

№1057 «Про затвердження Державної цільової соціальної програми подолання та запобігання бідності на період до 2015 року» [2]. Уряд декларує, що розв'язувати проблеми він планує різними шляхами, зокрема через сприяння розвитку системи соціального страхування. Однак, як саме це буде здійснено, постанова не пояснює. У зв'язку з цим виникає потреба визначити і запропонувати кількісні критерії, на які повинні орієнтуватися державні органи влади для здійснення мікрострахування за участі держави і розвитку такого виду страхування.

Метою дослідження є надання практичних рекомендацій щодо державної підтримки соціально значущих видів страхування у вигляді адресної допомоги з отримання мікрострахового захисту для населення і підприємців з низьким рівнем доходів.

Основні результати дослідження.

Мікрострахування в системі страхування. Мікрострахування може здійснюватися за участю страховиків, банків і спеціально створених мікрофінансових установ, держави й спонсорів. Воно орієнтоване насамперед на осіб з низьким рівнем доходів. Однак страхування може бути використане й заможними верствами населення у зв'язку з тим, що може розглядатися у вузькому сенсі (страхування з малими преміями).

Характерними ознаками мікрострахування є такі [5; 7; 8]:

- надання страхового захисту суб'єктам з низьким рівнем доходу — населенню, домашнім господарствам і представникам малого бізнесу;
- спрощена й прозора система страхування;
- страхування з невеликими виплатами;
- існування нижньої межі страхової суми (маржа відповідальності мікростраховика — близько 1% від мінімальної заробітної плати в країні ≈ 100 грн.);
- існування верхньої межі страхової суми (від 3 до 10 мінімальних заробітних плат в країні ≈ 3000 — 11000 грн.);
- страхування з низьким розміром річних страхових премій (близько 30—50 грн.) і тарифів (в межах 4% страхової суми);
- велика ймовірність настання страхової події;
- відсутність ретельної перевірки клієнтів;
- проста структура договору й полісу страхування;
- процедура страхування й отримання відшкодування суттєво спрощені;
- висока частка страхових відшкодувань (більше 50—60% страхових премій);
- низький рівень рентабельності мікрострахової діяльності (близько 3—7%).

Мікрострахування — це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів переважно осіб з низькими доходами в обмін на низькі страхові премії за умов невеликих страхових сум, спрощеної системи страхування, високої частки страхових відшкодувань і невисокого прибутку страховика.

Що ж є головною причиною відмови від послуг страхування населення України з низькими доходами? Для цього достатньо знайти мінімальну заробітну плату в країні й оцінити середній розмір страхових премій в Україні, що

характеризує вартість страхового договору. Середня вартість страхового договору визначається як відношення загального обсягу страхових премій за рік на кількість договорів страхування за рік. Простий підрахунок за даними 2010 р. дає такі результати [4]: обсяг валових страхових премій – 23081,7 млн. грн., кількість полісів – 619112 шт., середня місячна вартість одного договору страхування – 31 грн. З іншого боку, мінімальна заробітна плата в країні у 2011–2012 рр. становить близько 1000 грн. [1]. Вартість звичайного страхування становить близько 3% місячної заробітної плати, що для бідної людини є обтяжливими витратами. Розрахунки показали, що прийнятним для такої категорії населення може бути розмір страхової премії на рівні 0,5% мінімальної заробітної плати (за рік за один договір – близько 50 грн., за місяць – близько 5 грн.) [6].

З позицій розміру страхових премій, які запропоновано на українському страховому ринку, можна навести розподіл страхового захисту на відповідні зони (рис. 1).

Рис. 1. Поділ страхового захисту в Україні на зони за критерієм розміру страхових премій за один договір. Страхування за ціною договору в межах до 100 грн. в рік залишається неохопленим, авторська розробка

Чаша стратифікації за доходами. Розглянемо категорії населення, що можуть бути охоплені мікрострахуванням. Для цього поділимо населення України за рівнем доходу на 4 основні категорії:

- абсолютно бідні й зубожілі (з доходом в межах мінімальної заробітної плати в країні);
- відносно бідні й незаможні (з доходом в межах двох мінімальних заробітних плат у країні);
- малозаможні й заможні (з доходом більшим за дві мінімальні заробітні плати в країні);
- олігархи.

З цих позицій можна спрогнозувати для України зони охоплення мікрострахуванням і страхуванням залежно від рівня доходів населення та соціальної стратифікації й показати це у вигляді чаші доходів (рис. 2). Традиційне страхування можуть собі дозволити заможні та олігархи. Під дією мікрострахування підпадають дві категорії населення з місячним доходом у межах двох мінімальних заробітних плат та менше. Для цих двох категорій важливо деталізувати умови участі й допомоги з боку держави.

Державне адресне втручання. З позицій державного втручання, регулювання мікрострахування і можливостей бюджету країни виникає потреба у значенні кількісних критеріїв й показників, згідно з якими участь держави стає обов'язковою [5].

Слід зазначити, що обов'язкове державне адресне втручання й допомога у мікрострахуванні повинні застосовуватися для тих, хто має мінімальний дохід

в країні (на рівні прожиткового мінімуму на особу (ПМ) або в межах мінімальної заробітної плати (МЗП)). Всі інші категорії населення також можуть скористатися послугами мікрострахування за власні кошти.

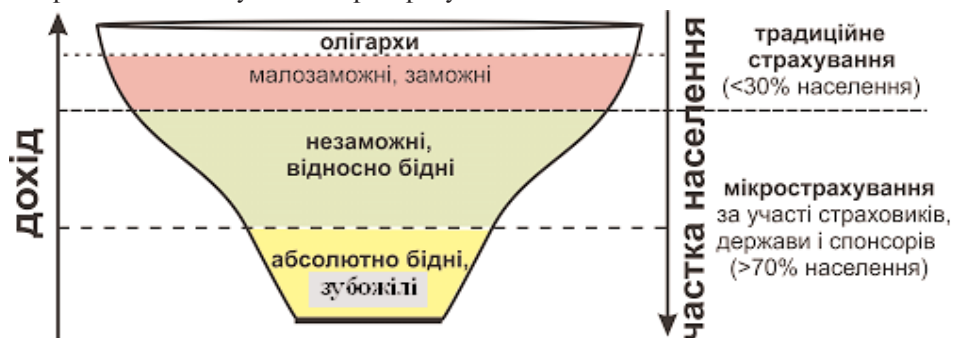

Рис. 2. Сучасна соціальна чаша стратифікації за доходами і відповідні зони страхування й мікрострахування в Україні, авторська розробка

П'єдестал мікрострахування. Залежно від обсягів соціального забезпечення за рахунок бюджетних коштів можлива участь держави і спонсорів за різним рівнем охоплення населення мікрострахуванням. Враховуючи такий підхід, пропонується розглянути 3 рівні пріоритетності у мікрострахуванні за участі держави через надання адресної допомоги і визначити цільову аудиторію:

- перший рівень (обов'язковий для держави) — для абсолютно бідних і зубожілих;
- другий рівень (рекомендований для держави) — для відносно бідних і незаможних;
- третій рівень (за власні кошти населення і підприємців) — для малозаможних і заможних.

У цілому така пропозиція автора може бути представлена у вигляді триступінчатого п'єдесталу мікрострахування, що показує рівні пріоритетності з позицій упровадження мікрострахування. Розрізняється категорія «п'єдестал мікрострахування» для населення і для підприємців.

П'єдестал мікрострахування для населення показано на рис. 3. Він візуалізує групи населення, що мають різні доходи і три рівні пріоритетності для впровадження мікрострахування і державної адресної допомоги.

Подібний підхід може бути застосовано до самозайнятих фізичних осіб і юридичних осіб, які займаються підприємництвом і мають низький рівень доходів. Державне адресне втручання й допомога спонсорів будуть застосовуватися лише для тих, хто має малий річний прибуток і невеликий обсяг виручки від реалізації (річний дохід) (рис. 4).

Право вибору мікрострахових послуг. У попередній праці автора розроблено 6 видів простих полісів мікрострахування для України [5]. Проведене автором опитування показало, що за ступенем значущості для населення України з низьким рівнем доходів до полісів першочергового значення належать: поліс мікрострахування здоров'я (у разі хвороби), поліс мікрострахування життя (у разі смерті), поліс мікрострахування майна та активів, поліс мікро-

страхування від нещасного випадку. До полісів другочергового значення входять: поліс мікрострахування позики, поліс мікрострахування врожаю. Відповідно до такої пропозиції, мікрострахування може надавати покриття, пов'язане зі смертю або непрацездатністю страхувальника у віці від 18 до 65 років. Мікрострахування майна може покривати вартість шкоди або втрати будь-якого виду активу, охоплюючи будівлі, робочі місця, худобу, інвентар, устаткування, транспорт, інструменти, особисті цінності. Мікрострахування здоров'я може повністю або частково покрити витрати, пов'язані з госпіталізацією й хірургічними операціями, медикаментами, оплатою послуг лікарів унаслідок нещасних випадків або хвороб.

① – перший рівень; ② – другий рівень; ③ – третій рівень.

Дохід – дохід на одну особу; МЗП – мінімальна заробітна плата в країні на особу; ПМ – прожитковий мінімум на особу

Рис. 3. Триступінчатий п'єдестал мікрострахування – рівні пріоритетності з позицій впровадження мікрострахування й цільова аудиторія за верствами населення, авторська розробка

Рис. 4. Триступінчатий п'єдестал мікрострахування – цільова аудиторія й рівні пріоритетності з позицій впровадження мікрострахування для підприємців (фізичні особи й юридичні особи), авторська розробка

Враховуючи наведене вище, виникає потреба визначити, яке саме мікрострахування є важливим для користувача послуг з приведенного переліку і як

держава може забезпечити реалізацію його основних потреб. У цьому випадку доцільно застосувати права вибору страхувальником необхідної послуги. В умовах обмеженого соціального бюджету держави відповідна пропозиція формується так: особам, які матимуть право одночасно на різні види мікрострахових послуг (поліси мікрострахування) за участю держави, призначатиметься один з цих видів мікрострахових послуг за вибором.

Таким чином, залежно від обсягів соціального забезпечення за рахунок бюджетних коштів масштаби охоплення населення мікрострахуванням можуть бути представлені у вигляді схеми-алгоритму з розширенням участі держави:

1. Здійснюється адресне мікрострахування для осіб першого рівня п'єдесталу мікрострахування.

1.1 Особа обирає одну необхідну послугу, а держава/спонсор сплачує.

1.2. Особа обирає дві (три, декілька) мікрострахові послуги, а держава/спонсор сплачує.

1.3. Держава/спонсор оплачує особі всі поліси першочергового значення.

1.4. Держава/спонсор оплачує особі поліси першочергового і другочергового значення.

2. Здійснюється адресне мікрострахування для осіб першого і другого рівнів п'єдесталу мікрострахування.

2.1–2.4. Повторюються пункти 1.1–1.4 алгоритму.

Висновки. Державна підтримка населення з низьким рівнем доходів за допомогою мікрострахування ґрунтується на соціальній чаші стратифікації і охоплює страховий захист за ціною одного договору близько 40–50 грн. на рік.

Перший рівень пріоритетності п'єдесталу мікрострахування з позицій впровадження мікрострахування і державної адресної допомоги отримують групи населення, що мають щомісячний дохід рівний чи менший за мінімальну заробітну плату в країні або за прожитковий мінімум на одну особу. Перший рівень п'єдесталу мікрострахування є обов'язковим для виконання з боку держави. Клієнти такого адресного мікрострахування повинні самі брати участь у процесі вибору страхового продукту, щоб продукт задовольняв їхні вимоги й відповідав їхнім очікуванням.

Масштаби охоплення мікрострахуванням населення з низьким рівнем доходів за участю держави залежать від соціального бюджету країни.

1. Про Державний бюджет України на 2011 рік: Закон України від 23.12.2010 №2857-VI із змінами і доповненнями // zakon1.rada.gov.ua.

2. Про затвердження Державної цільової соціальної програми подолання та запобігання бідності на період до 2015 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 31.08.2011 №1057 // zakon1.rada.gov.ua.

3. Демографічні чинники бідності / Е.М. Лібанова, С.В. Башкіров, О.І. Крикун, С.В. Полякова та ін.; Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України, Державний комітет статистики України, Український центр соціальних реформ, Фонд народонаселення ООН. — К.: Основа-Принт, 2009. — 184 с.

4. Статистичні дані / Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України // www.dfp.gov.ua.

5. Шірінян Л.В. Ключові питання державного регулювання мікрострахування // Наукові праці НДФІ.— 2011.— №4.— С. 11–21.

6. Шірінян Л.В. Фінансове забезпечення мікрострахування в Україні // Фінанси України.— 2012.— №4. — С. 76–85.

7. CGAP Working group on Microinsurance (2007). Premium collection: minimizing transaction costs and maximizing customer service. Microinsurance in Focus, N3.

8. CGAP Working group on Microinsurance (2008). Claims processing: some general comments. Microinsurance in Focus, N9.

9. International Labor organization in association with Munich Re Foundation (2006). Protecting the poor – a microinsurance compendium. Edited by the C. Churchill. Munchen, Geneva. 678 p.

10. Jean-Kwon, W. (2010). An Analysis of Organisational Market and Socio-cultural Factors Affecting the Supply of Insurance and Other Financial Services by Microfinance Institutions in Developing Economies. The Geneva Papers, 35: 130–160.

11. Matul, M., Durmanova, E., Tounitsky, V. (2006). Market for Microinsurance in Ukraine. Low-Income Households Needs and Market Development Projections. Warsaw: Microfinance Centre for CEE and the NIS. 75 p.

Стаття надійшла до редакції 3.05.2012.

КНИЖКОВИЙ СВІТ

СУЧАСНА ЕКОНОМІЧНА ТА ЮРИДИЧНА ОСВІТА
ПРЕСТИЖНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ

Україна, 01011, м. Київ, вул. Панаса Мирного, 26

E-mail: book@nam.kiev.ua

тел./факс 288-94-98, 280-80-56

Менеджмент: Підручник / За заг. ред. д.е.н., проф. М.М. Єрмошенка. — К.: Національна академія управління, 2011. — 656 с. Ціна без доставки — 130 грн.

Авторський колектив: **М.М. Єрмошенко, С.А. Єрохін, М.П. Денисенко, О.А. Кириченко, О.І. Соскін.**

Має гриф підручника від МОН України.

У даному підручнику викладено матеріал, який дає системне уявлення щодо менеджменту. Комплекс представлених навчальних матеріалів стосується відносин управління на макро- та мікрорівні економічної системи, що дозволяє сформувати сутнісне бачення щодо менеджмент-взаємозв'язків різноманітних видів діяльності. У цілому викладений матеріал суттєво поширює теоретичні і методичні уявлення щодо менеджменту.

Підручник включає теоретичні засади менеджменту, історію його виникнення і розвитку, форми і методи документообороту при здійсненні управлінської діяльності, основи операційного менеджменту, розкриває нові тенденції у розвитку стратегічного менеджменту. Містить також менеджмент-практикум щодо основних засад управління.

Призначений для студентів вищих навчальних закладів, викладачів, аспірантів, а також всіх тих, хто цікавиться питаннями управління.